

ANŐ

FEMINISTA FOLYÓÍRAT

Megjelenik egyelőre minden hó 5-én :: ::

Ára 40 fillér

Előfizetési ára: egész évre 5, félévre 2*50 K

Szólt a király ...

. . . és megfelelő javaslatokat terjesszen Elém, amely a nemzetnek a jelen világmérfőzés sorsdöntő napjaiban tanúsított bámulatraméltó erő kifejtése és hazafias magatartása fölött érzett hálás elismerésemet a népjóléti intézkedések sorozatában és a választójognak oly kiterjesztésében juttassák kifejezésre, amely a magyar állam létérdekeinek tekintetbevételével a nagy Időknek és a nép által hozott áldozatoknak megfelel.

Ezerkilencszáztizenhét április huszonnyolcadikán, a sorsdöntő világhátrófa ezernyolcadik napján nemzet nem csupán férfiakat jelent, nép nem a társadalom kisebb felének a neve. A királyi hálaszózatból mi a férfiak és nők általános, egyenlő és titkos választójogának ígéretét olvassuk ki.

E szózat alapján tehát elvárjuk, hogy a királyi hálakifejezés megszerkesztő! a nemzet, a nép női felének bámulatraméltó erő kifejtéseinek és áldozatainak is megfelelő választójogi javaslatot terjesszenek a király és a nemzet elé.

Miért kívánatos különösen most a nők politikai joga?*

Werner Sombart 1912. évben a »Krieg und Kapitalismus« című könyvének előszavában azt írja, »hogy az ő könyve véletlenül oly időben jelenik meg, amelyben a háborús érdekek megint jobban magukkal ragadják a kedélyeket; ennél fogva, így folytatja, »a szellemek el vannak készülve arra, hogy jobban tudják méltányolni azt a páratlan nagy jelentőséget, mellyel a háború kultúréletünkre bírt, bír és bírni fog mindaddig, amíg férfiak kormányozzák a világot.« Az utolsó három év, úgy vélem, ennek ellenkezőjét bizonyítja; ez a korszak Európa kulturális életében eddig még át nem tekinthető visszaesést hozott magával, s ebből az következik, hogy oly időt élünk, melyben már nem kívánatos az, hogy csak a férfiak kormányozzák a világot. Maga P. I. Möbius, a nagy antiiepiinista is kénytelen megengedni azt, hogy a nő emancipációja igazolva van, ha azt az anyagi vagy szellemi szükség megkívánja. Ha valamikor, úgy most van meg ez a kívánalom. Európának és az egész kultúrvilágnak kibékítése csak úgy remélhető, ha a nők minden kultúrállamban politikai jogokat nyernek. A nők mindenekelőtt ártatlanok, vagy legalább is a férfiaknál sokkal ártatlanabbak a mostani világkatasztrófa előidézésében. A megzavart erkölcsi rendet csakis a nők tetterős közreműködésével lehet megint helyreállítani. Ez a borzalmas háború a politikai kettős morál következménye. A modern nőmozgalom céljául kitűzte, hogy a kettős morál ellen felveszi a küzdelmet, s ez a küzdelem nemcsak a férfi és nő közötti viszonylatok kettős morálja ellen, hanem a társadalmi osztályoknak és a nemzeteknek egymáshoz való viszonyaiban fennálló kettős morál ellen is kivívandó. Adjátok meg Európa minden népének azt a demokratikus államszervezetet, mely politikai jogok tekintetében nem tesz különbséget férfi és nő között — és Európa nemzetei megszabadulnak a világháború rémes lidércnyomásától s testvérként ölelkeznek.

Dr. Giesswein Sándor.

A nők egyenjogúsításának, illetőleg a női választójognak ellenesei okoskodásukban abból indulnak ki, hogy a nő kisebb értékű testileg is, szellemileg is, mint a férfi, tehát nem lehet vele egyenjogú. A nőnek testileg gyöngébb voltára hivatkozni ma, a XX. században, a legnagyobb anachronizmus, mert egyértelmű a gyöngébbnek brutalizálásával. Ennek a brutalizálásnak kora már lejárt, ma már csak értelmi mértéket lehet alkalmazni annak a megmérésére, hogy a közéletben való részvételre kik alkalmasak. Ha pedig ebből a nézőpontból vizsgáljuk a kérdést, az elfogulatlan gondolkodónak konstatálnia kell azt, hogy a nő gazdasági, kulturális és szociális munkája teljesen egyenlő értékű a férfiéval. Ez egészen természetes is, mert hiszen a férfi és a nő. agy- és idegrendszere között lényeges különbség nincs és ha a nő a közgazdaság, a kultúra és szociális tevékenység

* E számban megkezdjük aktív politikusoknak a nők választójoga sürgősségéről irt nyilatkozatai közlését. A sorozatot nem nyithatjuk meg méltóbban, mint a magyar demokrácia legigazabb, legkövetkezetesebb és legőszintébb bajnokainak nyilatkozataival.

terén oly nagy eredményeket még nem tud felmutatni, mint a férfi, annak egyszerű oka az, hogy a működésnek nagyon sok terét a férfiak évszázadokon át monopolizálták. Semmi kétség, hogy ha ez a monopolizálás egészen megszűnik és a nő kulturális, közgazdasági és a szociális élet legtöbb terén huzamos ideig lesz szabad versenytársa a férfinak, a nő munkája sem mennyiségben, sem minőségben nem fog alatta maradni annak a produkciónak, amelyet a férfi munkássága felmutat.

Végigmehetnek a köz- és a magán-tevékenység széles birodalmának minden területén, hogy megrajzoljam valamennyiben a nő munkájának és cselekvésének tartalmát s egyszersmind megállapítsam annak értékét is. A jelen alkalommal azonban a nőnek csupán egészségügyi téren való tevékenységét kívánom néhány tárgyilagos szóban mérlegelni.

Az egészségnek a nemzeti életre való döntő fontosságát szükségtelen bizonyítani. A kulturális és közgazdasági verseny mai kolosszális arányai között igazán csak lélekben és testben egyaránt erős, egészséges nemzet képes előrehaladni, olyan eredményeket produkálni, melyek az emberiség fejlődésében, tökéletesedésében számot tesznek. Innen az, hogy minél műveltebb, minél fejlődöttebb valamely nemzet, annál nagyobb gondot fordít a szellemi és testi erők kiképzésére és konzerválására.

A test ápolása, az egészség megőrzése napról-napra nagyobb gondoskodás tárgyát képezi, noha e részben is folyton nehezebb feladatok elé állítja az embert a fejlődés, mert a tömeges együttélés, nevezetesen pedig a városi élet folyton szaporítja az egészségre hátrányosan ható káros befolyásokat. Jól esik konstatálnom, hogy az egészség megővésének nagy feladata javarészből a nők vállára nehezedik s ezek az úgynevezett gyöngye vállak dicsőségesen elbírják a reájuk rakott terhet.

A testápolás, az egészség megőrzése fontos feladatát már akkor kezdi gyakorolni a nő, amidőn abba az állapotba jut, melyben a jövő nemzedéknek van hivatva életet adni. Az a nő, aki az anyává lé tel rögzös útját rójja, magára nézve kénytelen betartani bizonyos hygienikus rendszabályokat, amelyekkel nemcsak magának használ, hanem különösen használnak az új generációnak, amelynek életet ad. Majd következik a gyermekápolás, később a gyermeknevelés feladata. Mind a két nagy családi és társadalmi feladat túlnyomó részben a nők vállaira nehezedik. Az anya a gyermek testi jólétének igazi gondozója, testi fejlődésének öntudatos irányítója. Az anya az, aki gyermekét megtanítja a testi egészség fentartásának alapvető tudnivalóira és e részben is előkészíti azt a talajt, amelyet később az iskola van hivatva megművelni. Az anya a családnak mondhatnám igazi házi orvosa is, mert azokat a mindennapos, kisebbrendű megbetegedéseket, melyek különösen a gyermek életében elég sűrűen fordulnak elő, a tapasztalt anya maga kikúrálja, anélkül, hogy külön orvosi segély igénybevétele válnék szükségessé. A családban a nő, az anya, a család egészségének őre, az orvos csak az útmutatást, az irányítást adja meg, az egészség megőrzéséhez szükséges gyakorlati tennivalókat gondos fiói kezek intézik.

Azonban nemcsak a család szűkebb körén belül, hanem kint a nagy társadalomban is a nő az egészség őre. A betegségből való mentesítés orvoslásból és ápolásból áll. Az orvos megállapítja a bajt és megteszi rendeléseit az ellen, ezeknek a rendeléseknek végrehajtása, gyakorlati alkalmazása teszi az ápolás sokszerű, komplikált és fáradságos feladatát. A nők újabbán az orvoslásból is kiveszik a magok részét, mert hiszen már nagy számban

A Feministák Egyesületének üdvözlete a finn nemzethez.

Végre ütött a ti felszabadításotok órája! Lehullott a bilincs nemes népetekről, ennek csodás ereje abból az igazi demokráciából táplálkozik, amely egy nép sorsát minden fia és minden leánya őrizetére bízta. Ti, finn férfiak és finn asszonyok, együtt ápoltátok népetek szabadságát és kultúráját s ha önállóságtok mécsese néha elalvófélben látszott: együttes önfeláldozó féltéssel meg tudtátok őrizni lángját. Üdvözlünk titeket, akik a világ legtisztább demokráciáját, a rendi, vagyoni és nemi kiváltságok salakjától megtisztított egyetlen igazi demokráciát képviseltek.

Stockholm.

Észak Európa e gyöngyében emberiségfoldozó munkára gyülekeznek a világ szocialistái. Véres kezeiket letörölve, félénken nyújtogatják egymás felé a baráti jobbot, őszinte bűnbánó testvériességgel tudják-e megrázni egymás kezét, az ma, nem annyira a békének, mint a darabokra tört emberi szolidaritásnak a kérdése. Mi, feministák még külön érdeklődéssel is figyeljük a stockholmi eseményeket: a világ összes szocialista pártjai között lesz-e olyan, amely nőt is delegál e nagy találkozásra? Reméljük, nem mim élík majd a hivatalos és hivatásos diplomáciát: nem csinálnak kizárólag férfikaszinót emberi feladatokra hivatott összejövetelükből.

Május 18-ika,

Valamikor régen, a világkatasztrófa vérözöne előtti, emlékünkből már-már elhalványodó időben évenként megünnepeltük a május 18-ikát, mint a hágai békekonferenciák emlékünnepét. Ezentúl másként lesz. Egy új ünnepnapra várunk. Olyanra, amely igazán a béke és kizárólagosan csak a béke emlékét idézi fel bennünk. Amely a béke elvét tisztán tárja elénk. Ezt a hágai mű nem tehetette, mert a pacifizmus neve alatt ugyanazt szolgálta, mint a kifejezett, nyíltan bevallott militarizmus: a háborút szolgálta. A hágai konferenciák fényesítői, pallérozók voltak a militarizmus masinériájának. Humanizálták a háborút, úgy vélték a békét szolgálni. Az emberiség mai vérfürdője a hágai konferenciákat megfosztotta a béke nevében megünnepelhető események jellegétől. A jövőben csak az a békemunka jogosult, amely a háborút minden szabályozását kizárja, mert a Hágában alkotott nemzetközi joggal szabályozott háború gonosz ikertestvére a szüzi barbárságban vívott szabályozatlan háborúnak. Egy új, megtisztult háborús intézkedéseket kizáró intézményt kell teremtenünk, ha valaha még ünnepelni akarunk.

vannak nőorvosok, akik épen úgy beváltak az életben, mint a férfi-orvosok. Az ápolás munkáját pedig szinte kizárólag a nők végzik. A nőt vele született finomabb bánásmódja, érzőbb természete a sok figyelmet, türelmet, és kíméletet igénylő ápolási teendők teljesítésére kiválóan alkalmassá teszik. Minthogy pedig a gyógyulás főtényezője a gondos ápolás, bizvást elmondhatjuk, hogy a betegek meggyógyításában a nők az érdem osztályrésze.

Ha pedig azt a szociális munkát tekintjük, mely azt ismeri céljául, hogy egészséges, erős nemzedékeket neveljünk a hazának, ennek a munkának túlnyomó nagy részét megint csak a nők teljesítik. Az anya- és csecsemő védelem, általában a gyermekvédelem és az ezzel kapcsolatos nagyon sokirányú társadalmi cselekvőség, ha nem is kizárólag a nőnek munkaterét képezi, mégis a nőnek ezirányú munkásságához képest elenyészően cséskély a férfi tevékenysége. Ugyanezzel a jelenséggel találkozunk az alkoholizmus és a tüdővész ellen való küzdelem terén, amennyiben az emberi társadalom ezen két nagy ellenségével szemben harcra sorakoztatott csoportokban nemcsak számuknál fogva, hanem lelkesedésük, munkára készségük és kitartásuk folytán határozottan a nők a vezetőszerep.

Ha ezek után még egy futólagos tekintetet vetünk az egészségnek azon általános feltételei felé, a melyek létesítése által a megbetegedések ellen megelőzőleg, prophylaktikusan védekezhetünk, ezen a téren is a nők a pálmá. Hiszen a köztudomás szerint a tisztaság az emberi egészség legegyszerűbb, legáltalánosabb, leghatékonyabb előfeltétele. A magasabb kultúrfokot elért emberben — férfiban és nőben egyaránt — meg van a tisztaság rajongó szeretete, a nő lényének azonban annyira sajátossága a tisztaságra való törekvés, hogy még a legprimitívebb viszonyok között is megtaláljuk a nőnél a tisztaság kultuszát. Tisztasága a testnek, tisztaság a ruházkozásban, a táplálkozásban, tisztaság a lakásban, tisztaság az élet minden vonatkozásában a nőnek szinte lényébe oltott tulajdonsága, illetőleg törekvése. Már pedig a tisztaság maga az egészség. Hiszen abszolút tisztaság esetén a fertőzésnek — már pedig ebben van az emberi egészség megtámadásának az ősforrása — még csak a lehetősége is ki volna zárva. A tisztaságra való tudatos és folytonos törekvése folytán is legerősebb támasza tehát a nő a közegészségnek.

Nem folytatom tovább, hanem fejtegetéseim eredménye gyanánt megállapítom, hogy hatalmas szerep az, melyet a nő visz a közegészségügy terén.

Mennyi áldással járna ez a jótékony befolyás az emberiségre, ha a nő a törvényhozásban is érvényesíthetné akarátát! Általában nagy szociális problémák megoldásában, aminők pl. a küzdelem az alkoholizmus, a tüdővész, a prostitúció ellen, az anya- és gyermekvédelem, a nőies gyermekmunka védelme, a nevelésügy, a munkáskérdés és számos más szociális probléma, kimondhatatlan előnnyel járna a nőknek közvetlen befolyása a törvényhozásra,

Nekünk férfiaknak különös kötelességünk a legkomolyabban foglalkozni a nőemancipáció és a női szavazatjog kérdésével, mert hiszen a mi kezeinkbe van ítéve ezeknek a kérdéseknek korszerű megoldása. Valamint annakidején a rabszolgaságot a szabad emberek szüntették meg, a jobbágyságot a nemesség szabadította fel és ruházta fel jogokkal, — úgy most a férfi-nem kötelessége a nők előtt megnyitni a közjogok sorompóit.

Lukács György.

„Ezeregy éjszaka.”

Sheherezade meséinek értelme.

Ismerteti: Dr. Gustav Morgenstern (Bécs.)

Sajátságos: sem a biblia és az evangélium, sem a korán, sem a keleti költők összessége, sőt Goethe »West-östlicher Divan«-ja sem szüntették meg azt a felfogásunkat, hogy a Kelet színpompában gazdag, de az igazi kultúra elől elzárt terület. A fejedelemben összpontosul minden hatalom, a népet jogtalanak látjuk, a nőt pedig csupán a férfigyönyör törékeny hordozójának, és íme Gelber bámulatos egyszerűséggel mutatja ki az Ezeregy éjszaka meséi kapcsán, amelyeket pedig oly alaposan véltünk ismerni, de amelyeket csupán a gazdag fantázia ártatlan termékeinek tekintettünk, hogy a Keletre, annak királyaira, népére és különösen a Kelet asszonyaira vonatkozó felfogásunk a legsúlyosabb tévedésen alapszik.

Nem tudni, ki gyűjtötte az Ezeregy éjszakában elmondott számtalan mesét, legendát és parabolát, de föltétlenül gyűjtötte valaki, mert lehetetlen, hogy valamennyi egyetlen ember agyából származzék. De ez a gyűjtő egyúttal nagy költő is lehetett; ez látszik abból a keretből, amelyet a nép költői termékei számára alkotott, de látszik az elbeszélések csoportosításából is. Sajátságos, hogy evvel a kerettel sem tudtunk mit kezdeni. A költő elbeszéli a királyi testvéreknek, Sahjarnak és Sahzemannak szerencsétlen házasságát; mindkettőjüket megcsalja felesége. Sahjar megöli az asszonyt és csábítóját; ugyanúgy cselekszik Sahzeman, azután mindketten mély gyászba borulnak, mert ki mondhatatlanul szerették feleségüket. Hiába keresnek vizsgálatást apró szórakozásokban. Egy vadászati kiránduláson mindketten eljutnak a tengerhez; ennek mélységeiből zúgva emelkedik ki egy óriási, álmából ébredő szellem. Már előbb kihúzott melléből egy 4 lakattal elzárt üvegszekrényt, amely gyönyörű nőt tartalmazott; ez a nő most ide-oda sétálgat. Fölfedezi és szerelemre kényszeríti a két királyt, akik egy fára menekültek volt. Tehát a nő hűtlenségétől még a hatalmas szellem sem védekezhetik, még az üvegszekrényrel, a lakatokkal és a tenger mélységével sem? Hát egyáltalán nincs a földön hű asszony? Hiszen akkor megérdemli ez a fajzat, hogy megsemmisüljön! Erre Sahjar elhatározza, hogy naponkint egy asszonyt tesz magáévá és másnap reggel kiszolgáltatja a hóhérnak. Így is történik. A birodalmat jajszó és nyomorúság tölti be, elpusztul a nők legbájosabb virága. Így tart ez hosszú, hosszú ideig, heteken, hónapokon, sőt talán éveken át. Míg végül megjelenik Sheherezade, a miniszter leánya, aki nagyon szép meséket mond a királynak, de mindig félbehagyja a legérdekesebb ponton és így izgatva a király kíváncsiságát, mindig újabb és újabb éjszakán viszi át csellel, míg csaknem 3 év után végre rájön, hogy ez az asszony milyen nagyszerű mesemondó és végleg megkegyelmez neki. Ezt hittük.

De Gelber megmutatja, hogy ez a felfogás téves volt. Igazán hihette az a nő, hogy többé-kevésbé érdekes történetekkel véget tud vetni a kegyetlen, megrögzött gyilkos üzemeinek? Hogy tündérmeséivel több eredményre jut, mint számtalan szép, fiatal asszony a maga jajszavával és könnyeivel? Sheherezade semmiképpen sem volt ilyen naiv. Igaz, hogy ürügyül használja fel a mesemondást; de már az első mese is tele van a királyra vonatkozó merész célszavakkal. Ebben egy kereskedőnek életével kell lakolnia, mert néhány datolyamagot dobott el s azokkal szemét ki-

ütötte és halálát okozta egy szellem láthatatlan fiának. Veszed észre, király? Ez a kereskedő nem tehet róla, hiszen nem látta a fiút, de mégis meg kell hálnia. De a szellemmel lehet beszélni; határidőt ad a kereskedőnek, hogy házát rendbe hozhassa. Látod király, a szellemnek nincs emberi értelme, de mégis van belátása? A király meg is érti és életben hagyja őt, mikor megígéri, hogy holnap folytatja a történetet, ha a király meg nem öleti; nem éppen, mert a mese végét szeretné hallani, de mert kíváncsi arra az asszonyra, aki ilyen hallatlan vakmerőséggel lép fel vele szemben. És másnap és harmadnap újból meghosszabbítja életét és mindig újabb történetek következnek, amelyekben még bűnös emberek is, akik halálra vannak szánva, nem hálnak meg, mert megkönyörül rajtuk az irgalom. Nem gyönyörű dolog az irgalom, oh király? Azután olyan ember története következik, aki ezeréves fogságból szabadított meg egy hatalmas férfiút és akinek éppen ezért kell meghálnia. Itt tehát a legrútabb hálátlanság, a belátás teljes hiánya mutatkozik. Érted-e, király? Belátod-e a gabszágot? Hálátlan vagy te is avval a nővel szemben, aki szült, ha ellensége vagy minden nőnek és nincs belátásod, ha néhány rossz egyénből az egész nemre következtetsz. Egyik későbbi elbeszélésben. Sheherezade egész világosan leleplezi terveit. Ez Duban orvos története. Ez az orvos meggyógyított egy királyt, akin senkisé tudott segíteni, és most meg kell hálnia, mert a király fél annak az orvosnak képességeitől, aki olyan könnyen megmentette és ugyanoly könnyen meg is tudná ölni. De az orvos leütött feje kihirdeti a király előtt, hogy neki is meg kell hálnia, mert az orvos olyan szert talált fel, amellyel a király önmagát mérgezi meg. Megérted, király? Csak adj parancsot, hogy öljenek meg engem; de előbb téged küld másvilágra az a tör, melyet köntösömben rejtegetek! A bibliai Judithnak egy változata, avval a különbséggel, hogy ezt a Holofernest előbb figyelmeztetik. Most tudjuk, miért kérte apját Sheherezade arra, hogy vezesse a király elé. Vagy sikerül a királyt megváltoztatnia és akkor jól van; vagy megöli: mindkét esetben véget ér a tömeggyilkosság. A király is megérti; nem tekinti többé a dolgot pusztá játéknak, amelynek hóhérja mindennap véget vethet. Ezután már csak formaszág az, hogy hébe-hóba élete meghosszabbítását kéri; nem fél többé és csak most kezdődnek pedagógiai kitérései. A legbájosabb történetek formájában, mintegy Macchiavellivel vitatkozva, megalkotja a királyok nagy tankönyvét, amely első kötelességüké teszi, hogy megnyerjék népük szeretetét és bizalmát. És megmutatja Harun Al-Rasid kalifa alakjában, hogyan kell törődnie a fejedelemben népe kis és nagy gondjaival; hogy a nép szeretetét és bizalmát megnyerni csak úgy lehet, ha a király is szeretettel és bizalommal közeledik felé; és kifejti az igazságosság nagy törvényét, amelynek át kell hatnia a fejedelem minden cselekedetét. Azután megmutatja, hogy a nép nem tűri a királyi hatalommal történő visszaélést és nagyon könnyen tud szabadulni az olyan fejedelemtől, aki megveti az igazságosságot.

Azután bájos elbeszélések következnek azokról az okos asszonyokról, akik férjüket jó útra terelik; azokról a hű asszonyokról, akik vaskövetkezetességgel ragaszkodnak férjükhöz, ha bármily szerencsétlenné válik is; mindezek az elbeszélések a női tisztaság és ártatlanság képét nyújtják és beláttatják a királlyal, hogy az ő esetében és testvére és a szellem esetében csak egyes kivételekről volt szó, ő pedig a legsúlyosabb tévedésben volt, mikor az egész női nemet tisztátalannak és romlottnak és érzékiesnek tartotta. Megösmérjük a nőt az anya szerepében is és meg tudjuk, hogy éppen oly szeretettel és gyöngédséggel visel-

* A Gelber könyve. Perles kiadása (Bécs, Leipzig).

tetik szülöttei iránt, mint az európai kultúra birodalmában. És csak most, miután Sheherezade kioktatta és megnevelte a királyt és az embert, most gondoskodik újból kedvesen szórakozásáról; felvidítja tisztán képzeletből vett történetekkel, szerelmi regényeket mesél neki és erkölcsös történeteket mond el. Aztán olyan történeteket hallunk, amelyek minden földi öröm múlandóságát bizonyítják (»A rezes város története«; »Mese az emberről, aki nem nevetett többé«) Hogy mindezt nem tudtuk eddig! Hisz oly egyszerűen éli előttünk. Ami késő az késő, de jobb mint soha; azért örülünk, hogy Gelber segítségével megismerhetjük a török világ természetét és szellemét.

A nők térfoglalása és a választói jog.

Írta: Dr. Wlassics Tibor báró.

A világháború kétségtelenül beigazolta, hogy a férfi-elem egyeduralma csődöt mondott. A legkérdőbb anti-feministának is szégyenkezve kell bevallania, hogy bizony ilyen értelmetlenül, botorul és nemtelenül még sohasem kormányozták a világot. Minden logika fejtetőre állt, minden hirdetett igazság megdőlt, minden jog megbukott és minden nemes eltűnt a földről. Az esztelen aranyimádás és aljas üzletesség orgiát ül ma és tombol az önösség, nemzetek és egyének túlhajtott önössége mindenben és mindenütt.

Változnia kell az erkölcsöknek, mert különben menthetetlenül elvész a világ. Így érezzük ezt valamennyien.

Am de mi hozza, meg a változást? Hol láthatunk valami halvány reménysugarat csak arra, hogy háború után jobb kornak nézhetünk elébe. »Jobb« kornak és nem »boldogabb« kornak. Ilyenről álmodni sem lehet a ma élő és életet vivő nemzedéknek.

És ha keressük, kutatjuk a megváltó eszmét, szinte önként adódik, szinte önmagától lép elénk: a női jogok érvényesítésének eszméje. Jogot kell adnunk az emberiség nagyobbik felének, amely eddig bábszerű, áléletre és sivár jogtalanságra volt kárhozthatva. Mert mindmáig a nő — még a dolgozó legalacsonyabb osztálybéli is — csak a férfiember becézésének játékszerecall, hízelgő udvariaskodások szárnalmas alanyául szolgált, hű tetszelgés rabjává süllyedten élte le életét. Az igazi életből, a világkormányzat munkájából nem vehette ki részét, onnét el volt tiltva, lefokozott emberi méltóságával meg kellett elégednie.

A háború utáni változás első és leglényegesebb momentumát a nő teljes felszabadításában látom.

Ennek a mindegyre igényesebben fellépő, erőteljes felszabadulási mozgalomnak elvitathatatlan jelei egyre jobban mutatkoznak is mindenfelé. A nő tért foglal és jogot hódít.

A mi egyetemünk háborús éveire szóló kimutatásainak olvasásánál már szembeötlő, hogy, míg a férfihallgatók száma a háború természetes következményeképpen 92.49%-ról 70.67%-ra csökkent, addig a nőhallgatók száma 7.51%-ról 29.33%-ra emelkedett. Az első háborús évben 4920 hallgató közül 627 nő volt, a második háborús évben 3135 hallgató közül már 759 a nőhallgató és a jelen harmadik háborús évben 3532 hallgató között már 1036 nőt találunk. Igen célirányos a fejlődés, mert főleg a sok új erőre váró orvosi karon különösen nagy az emelkedési arány. Az 1913/1914. tanév orvosi karának 75 nőhallgatójával szemben ma 417 a medikák létszáma. A női gyógyszerészhallgatók száma is meglehetősen emelkedést mutat s a bölcsészeti karon is 260-ról 443-ra emelkedett a női hallgatók száma.

De a mi még embriójában lévő fejlődési viszonyainkhoz képest minő nagyszerű eredményt látunk már a konzervatív Németországban is? Lipszén az egyetemen már rendes katedrát kapott egy kitűnő tudós asszony. Az entente államaiban is óriási lépést haladt a nő térfoglalása. Ügyvédeket találunk már szép számban Franciaországban és Angliában is. Amerikáról nem is szólva, ahol a jogi pályák már rég megnyíltak a nő előtt.

A választójogi követelés terén is nagyjelentőségű haladást figyelhetünk meg. És érdekes e megfigyelésnél, hogy e tekintetben a szinte reakciónak mondható országok vezetnek, így Ausztriában is, ahol a kormányok még a feminista közösségek megalakulását is szigorúan tilalmazzák, a napokban tartottak nagygyűlést a bécsi Konzerthausban a szociáldemokraták, amelyen határozati javaslatot fogadtak el, miszerint a parlament megnyitása kapcsán felszólítják a Reichsrat összes szocialista képviselőit, hogy haladék nélkül nyújtsanak be javaslatot a nők általános és közvetlen választójoga érdekében. A gyűlésen Pernerstorfer, az osztrák képviselőház alelnöke, továbbá dr. Ellenbogen és Neumann képviselők is felszólaltak a női választójog behozatala (mellett).

Mily óriási méretű haladást jelent ez a nyílt színvallás és erőteljes fellépés a reakciós Ausztriában, szemben a nálunk e tekintetben uralkodó s még a radikális körökben is sajnálatosan észlelhető felfogással, amely még ma is szereti ezt a nagyon is komoly kérdést komolyság nélkül kezelni. Oroszországban a márciusi forradalom valósítja meg a nők választójogának reformját.

A merész haladással ugyancsak ellenséges Németországban is a női jogok mozgalmának szervezett fellépését biztosan várhatjuk a háború lezajlása után.

De már a háború alatt is semleges földön, Hollandiában megszületett a női választójog. Egyelőre csak passzív formájában, különös módon, csak a nő választhatóságának kimondásával, ezt azonban nemsokára nyomon követi majd az aktív választójog megteremtése is.

Svédországban az egyesült szabadelvű párt e napokban adott át memorandumot az államminiszternek, akitől az általános és egyenlő községi választójogot s e közt a nők választójogát követeli. A megokolásban kifejtik a kérdés elintézésének sürgős szükségességét.

Nálunk is mind erősebb lesz a nők jogáért folytatott akció s nem is szabad megállania, míg a parlamenti pártok a női jogok tekintetében határozott állást nem foglalnak. Tűrheteretlen és elviselhetetlen állapot volna, ha még az általános választói jogért sikraszálló ellenzékiek, az úgynevezett választójogi blokk hívei sem vennék fel programjukba a női jogok követelését. Eddig ugyanis még erről az oldalról semmi nyílt kijelentés sem hangzott el, a munkapárti részről azonban legutóbb Lukács György volt közoktatásügyi miniszter igen figyelemreméltó és elismerést érdemlő nyilatkozatot tett a női jogok mellett.

A női jogok kérdése ma már nem is csak a radikalizmus kérdése, az elfogulatlan észszerűség, a józanság és méltányosság egyaránt sürgetően követelik annak helyes és egészséges irányban való megoldását.

Fájós lábakra

ajánlja készítményeit

Gerő Adolf Fia ortopéd cipőmester
Budapest, IV., Kossuth Lajos-utca 14. sz.

Tisza István és a hómunkás.

Az egész ország közvéleménye megegyezik abban, hogy Tisza nem tanul és nem felejt, ha feje fölött recseg is a tett

A reménytelenség rezignációjával alapítjuk meg, hogy a láncnak a két végén, Tisza és a Nőmunkás szerkesztőse áll. Közrefogják a többit. Szomorúan és fáradtan állapítjuk ezt meg abból az ezerésegyszázadik alkalomtól, hogy a Nőmunkás utolsó számában újból elhazudja, amit ezerésegyszázszor megcáfoltunk és amit az ezerésegyszázszor közül egyetlenegyszer sem tudott bizonyítani. Azt ugyanis, hogy a Feministák Egyesülete csak a »naccságák választójogáért« hadakozik. A világot felforgató orkán azokból az agyakból sem tudta kifújni a pókhálót. Ők sem tanultak újat és elfelejteni sem tudják, hogy valamikor— régen, amikor még tíz-tizenkét millió férfivel több élt e pusztuló világon, nekik volt egy kedves kis refrainjük: »A Schwimmerek és Glücklichek vezetése alatt álló választójogi harc csak a naccságák jogának szól.« Mesélek a zöld disznóról, mesélek a zöld disznóról... ha összedől is a világ, ha emberek, ideálok, illúziók és egyéb kincsek egetverő romjain szavaljuk is mondókánkat.

Kell-e a tisztviselőnek választójog?

Az éhenhalt tisztviselő tragédiája.

Hosszú fejtegetést írhatnánk most azokról a gazdasági és szociális igazságtalanságokról, amelyek a tisztviselőnt legfontosabb védelmi eszközének megszerzésére kell, hogy bírják. De minek feszegessük az egyenlő kiképzés, egyenlő fizetés és egyenlő karrier megtagadásától származó nyomorúságos helyzetet? Az állami tisztviselő békeidőben is éhbéért dolgozott, most pedig — kezd éhenhalni, mint ahogy azt Hackersmüller Gizella hősi halála bizonyítja. Mert ha hősnak nevezik a háború áldozatait, annak a szerencsétlen nőnek, akit nem ellenséges légitámadáskor, sem ápolás, sem menekülés közben, de a Hinterlandban végzett munkája közben ért el a háborús halál, ugyancsak kijár a »hős« címe! Hogy a tisztviselő-hősök tovább nem nélkülözhetik a választójogukat, annak bizonyítására leközöljük a »Budapesti Hírlap« április 22-iki következő tudósítását:

»A minap a mentőket az egyik kávéházból arról értesítették, hogy az utcán egy nő összeesett és eszméletlenül fekszik a kövezeten« A mentők a nőnél levő iratokból megállapították, hogy Hackersmüller Gizellának hívják, a Dísz-téri első számú postahivatalban kezelő és a Pauler-utca 17. számú házban egy második emeleti lakásban lakik. Szállására vitték, eszméletre térítették és otthon hagyták.

A postakezelő albérletben lakott Fehér Margit hivatalnoknőnél, aki a Hazai Bank tisztviselőnöje. A hivatalnoknő az ünnepet a fővárosból távol töltötte és ezért a szomszédok ápolták a beteg kezelőnt. Az egyik asszony rántottlevest és főzeléket vitt be a lakásba, amit a beteg feltűnő mohósággal evett meg. Hackersmüller Gizella az éjszakát nagyon nyugtalanul töltötte el, állapota reggelre válságossá vált. Fehér Margit a reggeli órákban visszaérkezett és teát próbált itatni a beteggel, a postakezelő azonban már annyira elgyöngült, hogy már semmit sem tudott magához venni. A gazdasszonya a tisztiorvosért küldött, mire azonban az orvosi segítség megérkezett, a leány meghalt. Az orvos intézkedett a holttest fölboncolása dolgában. A

boncolás eredménye meglepő volt. A környéken a leányt kissé hóbortosnak ismerték, de a boncolás semmi agydefektust nem fedezett föl. Szervi betegséget sem találtak, csak azt állapították meg, hogy feltűnő módon vérszegény volt, a gyomra teljesen összezsugorodott. A leány hatalmas termetű volt és néhány évvel ezelőtt még nyolcvanöt kilót nyomott. Most csontig lefogyott és mindössze negyvenkét kiló volt. A szerencsétlen nő a szó igazi értelmében éhenhalt. A szerencsétlen leányt múlt szombaton temették el a bonctani intézetből. Megdöbbenő esetéről természetesen sokat beszéltek a lakóhelyén és az irodában. Igen magabizárkózott volt, senkivel sem beszélt, bizalmasai nem voltak. Szülei nem élnek, hozzátartozói nincsenek, csak egy fiú testvére él Amerikában. Néhány éve került a díszteri postahivatalba és szépségével, különösen gyönyörű alakjával mindenek figyelmét felkeltette. Pompás termete, elzárkózott viselkedése miatt hivatalnoktársnői maguk között Mária Teréziának nevezték. Körülbelül másfél esztendő óta elhanyagolta magát és furcsán kezdett viselkedni. A társnői úgy hallották, hogy valami kuruzsló kezébe került, aki egészen elbolondította. Tolsőpróval söpörgetett, az utcasarkokon különféleképpen megfordult és ábrákat rajzolt a leve-; göbe. Amikor babonását kicsúfolták, dühösen kikelt és visszautasított minden érdeklődést. Az utóbbi időben egész alakja föltűnő módon összeesett. Társnői megkérdezték, hogy nincs-e valami baja, mire indulatosan ezt válaszolta:

—Idegeim tönkrementek. Koplaló-kúrát rendeltek. Ezért nem eszem most!

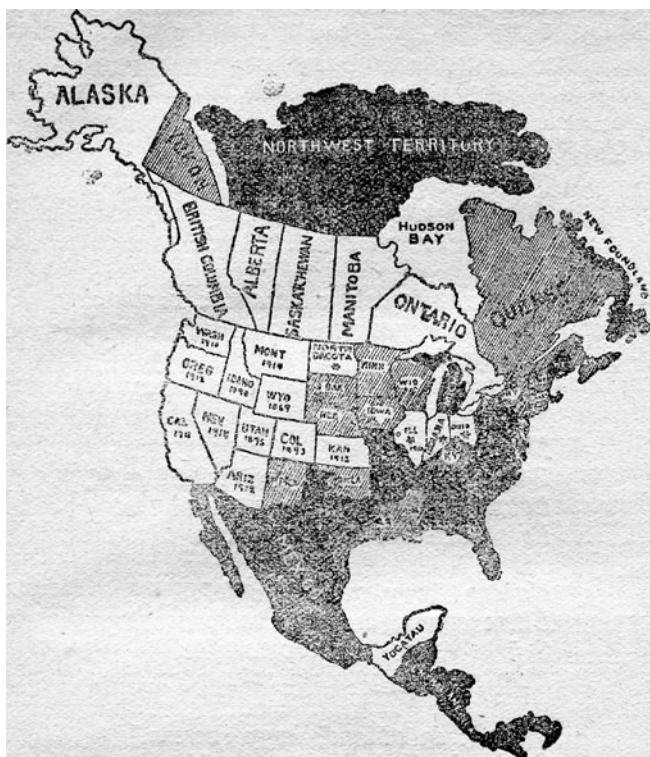
Többé nem faggatták. Amikor azonban halálának külföldi körülményeiről értesültek, kijelentése a koplalókúráról ismét eszébe jutott társnőinek és mindenki sajnálta, hogy beteges rögeszméjének az áldozata lett. Megütközést és megdöbbenést keltett azonban a rendőri bizottság leltározása. Kiderült, hogy a szerencsétlen nő minden hagyatéka egy vánkos, egy paplan és nagycsomó — zálogcédula. A fehéreműjét százhusz koronaért zálogosította el, zálogba került az órája, láncja, gyűrűje és minden ékszere. Hackersmüller Gizella a legborzalmasabb nyomorban pusztult el. Önkénytelenül fölmerült az a föltevés, hogy a leánynak nem volt betevő falatja és a koplalókúrát csak ürügyül emlegette, hogy nyomorai leplezze.

Hackersmüller Gizellának 105 korona fizetése volt. Ebből negyven koronát a lakásáért fizetett, a zálogcédulákra folyton kamatot fizetett. Ebben a hónapban külön húsz korona kiadása is volt. A lakást Fehér Margit fölmondta neki, mert a testvére jön föl hozzá lakni. A postakezelő húsz korona foglalót adott új lakására. A leány azelőtt Ádám István vendéglőstől hozatta az ételt, akinek az üzlete a szomszédos házban, a 19. szám alatt van. A vendéglős kijelentése szerint mindig egy levest vitetett föl a lakásába tizenkét krajcárért, az üres főzelékért pedig húsz krajcárt fizetett. Vacsorát sohasem evett, húst sohasem vásárolt. A növekedő drágaság miatt a vendéglős fölemelte az árat, és Hackersmüller Gizella ettől kezdve kimaradt a vendéglőből.

A postakezelő igyekezett nyomorát eltitkolni. Fehér Margitnak mindig azt mondta, hogy a holmija a régi lakásban maradt és majd elhozatja. A vendéglőből való ki- | maradását azzal okolta meg, hogy Budapestre megy ebédelni a rokonaihoz. Rokonai nem voltak és az utóbbi időben annyira elgyöngült, hogy február 14-ikén az irodából is kimaradt Betegét jelentett és idegbajáról panaszkodott. Akivel csak érintkezett, mindenki csak jót beszélt róla. Főnökének semmi panasza sem volt ellene. Munkáját jól elvégezte. Egy kicsit eszelőnek tartották, de rendellenes viselkedését szomorú vége kellő világításba helyezte.

SZEMLE

A nők választójoga Északamerikában.

Fehér = teljes politikai egyenjogúság.
Fehér csillaggal = elnökválasztási jog.
Vonalkákkal kitöltött = helyi választójog.
Fekete = férfi-választójog.

A legújabb eredményeket a térkép még nem tünteti föl.

Az első nőtisztviselő-sztrájk Magyarországon.

A Fonciére nőtisztviselői utat törtek. Első öntudatos csoportja annak a társadalmi rétegnek, amely csak értékének önlekiacnyításával túri az éhenhalástól alig megvédő fizetéseket. A Nőtisztviselők Országos Egyesületének segítségével lefolyt sztrájk teljes győzelme bizonyára magába szállásra inti a Fonciére-hez hasonlóan kiuzsorázó politikát folytató vállalatokat. Ilyen figyelmeztetésre különben ki se szorul jobban, mint a női munkát legjobban kiuzsorázó — állam.

A bankrésztvényes nő.

Színhely egy vidéki bank közgyűlési terme, anélkül, hogy a szokott miliőre kellene gondolni. Nem egy uzsorás bankocskáról van szó, a boltosból bankigazgatóvá vedlett vezérigazgatóval, aki művésziesen elkészített mérlegben addig hányja ide-oda pár százezer koronás uzsora-üzleteit, míg bizonyos perspektívából sikerül egy milliós bankmérleg látképét előkeríteni sovány osztalékkal és bőséges igazgatói jutalékkal. A bank — bár vidéki — valódi milliósokkal operál, u. n. oszlopa közgazdasági életünknek és ezt a szerepét komolyan is veszi. Szolid bankerkölcsöt véve alapul, becsületes s amellet tisztességes nyereséget is biztosít s ez a meglepetés — a résztvényeseknek. A vezérigazgató abból az anyagból készült, amely a polgári életben a legértékesebb. Nem akar az életben semmi egyebet, mint azon a helyen, ahova a sors állította, minél jobban, minél tökéletesebben teljesíteni a kötelességét. S ezért még elismerést sem vár. Amallett okos és kemény fából faragott. Meg-

szokott képet csupán a résztvényesek tábora nyújt. »Bete, comme un actionnaire«: mondják róluk a mi szeretetreméltó francia ellenségeink!

A közgyűlési tárgysorozat simán pereg... Kívánjuk a háború győzedelmes befejezését... felolvasottnak tekintjük... elfogadjuk... hozzájárulunk... és így tovább. Egyszerre azonban a közgyűlési leltári tárgyak riadtan kapják föl a fejüket. Hús levegő forradalmi szelét érzik. Egyik résztvényes ártatlanul, mire sem gondolva, az alapszabály módosításával kapcsolatban, abból három szó kihagyását indítványozza. Három szó kihagyását, mely kirekesztette a nőket a résztvényesi jogok — közvetlen gyakorlásától. A nők résztvényesi jogukat csupán megbízott útján gyakorolhatják. Miért csak megbízott útján? — veti föl a kérdést az illető. Nyílt fejű ember, értelme jogi műveltséggel is alátámasztva, aki úgyszólván érveket sem hoz föl, annyira természetesnek tartja indítványát. Azonban hirtelen izzóvá lesz a levegő. Az igazgatóság álláspontját kifejezésre juttató felszólalás visszautasítja az indítványt. Egyszerre 3-4 főlshóáló jelentkezik. Jogi érvek röpködnek. Replikák történnek. Átalalában véve az izgalom nő, emelkedik, különösen a »reform« ellenzői sorában. Közéleti előkelőségeket látni, amint remegő szájszóval, gesztikulálva vitatkoznak. Az izgalom átragad a csendes mosollyal szemlélődőkre is. Az indítványtevő ijedten huzza be a fejét. Hiszen ő temperamentumánál fogva sem forradalom élére állani nem akart, sem nem feminista. (Ezt ki is emeli.) Már-már kiegyenlítő, elodázó indítványt tesz, de hiába, a fegyvert helyette ifjabb harcos kapja föl. Megindul a szavazás és vele együtt — akár hiszik, akár nem — a korteskedés, sőt enyhe terror.

E sorok szerény írója ez időponttól kezdve megszűnt jelenlővő lenni. A forradalom és ellenforradalom további lefolyásáról tehát nem áll módjában jelentést tenni. Ahogy a helyzetet látta (e sorok megjelenésekor sejtelve már bizonyonnyal valóra vált), attól tart, hogy a »reformerek« gyászos vereséget szenvedtek. Azóta elült a harc és az ellenfelek kibékültek, de megmaradt a tanulság. Úgy látszik, a reformok életrhívásának nem ez a módja, bármily kis igényű is legyen az. Mert ennél kisebb igényű reform, azt hiszem, el sem képzelhető. Nőnek lenni annyi, mint négernek lenni. Annyi volna, ha nem is volnának eltiltva a résztvényesi jogok közvetlen gyakorlásától. De hiába, a fennálló, a létező »Rend«-nek olyan hatalmas, kombattans hadserege van ott is, ahol nem is sejti az ember — és mindenütt —, hogy annak egyetlen atomját sem lehet elmozdítani helyéből szervezett, módszeres támadás nélkül. Elő kell készíteni a lelkeket — és ez nem tréfa —, mint akár a jobbágyok fölszabadításánál. Viszont az is igaz, hogy a legjobb előkészítés az eredménytelen támadás és semmi sem visz annyira közel a sikerhez, mint néhány balsiker.

Dr. K. A.

Régi kínai költők a háborúról.

A »Die Frau der Gegenwart« utóbbi száma régi kínai háborús költőket mutat be és a versek elé az plábbi magyarázatot írja:

»Az Insel-kiadócég nagy érdemeket szerzett az Szal, hogy két füzetben kiadta a kínai háborús lírát és Li-tai-pe költeményeit, mind a kettőt Klaubund átköltésében és így a kínai műveltség aranykorából származó költeményeket a közönség szélesebb rétegével is megismertette. A költemények, amint az előszóban is hangsúlyozva van, nem pusztá fordítások, de lélekkel teljes átköltések. Kínában is a hagyomány által előírt méisodiákkal éneklük.

A füzetekben a költőknek azokat az érzéseit leljük, melyek az akkor tomboló háborúkkal szemben megnyilatkoztak és a kínai császárság akkori műveltségét tükrözik vissza. Olyan gondolatokat mutatnak, melyeket ily melegen és ily módon még a mai európai ember se ragadott meg. Különösen azért érzünk tiszteletet a Sünai műveltség iránt, mert a költemények igen messze időszakból származnak. Főként a kínai klasszikus korszakban, a Thang-dinasztia idején (618—908. Krisztus után) keletkeztek, akkor, mikor L í-tai-peés Thu-fu a két legnagyobb kínai költő élt Elődjük Kiü-yüari (310. Krisztus előtt). Kung[^]-fu-cse volt a Cs i-k ing, a kínai népdal-gyűjtemény szerkesztője. (500 körül Krisztus előtti). Mindazok, akik a népek tartós békéjéért való küzdelmét akarják, olvassák el ezeket a verseket, melyek egyhangú, sajátos modorukban mindazt kimondják, amiért Európa népei ebben a borzasztó háborúban küzdenekL«

»A Nő« a kínai verseket Kosztolányi Dezső átköltésében közli:

Indul a század,

*A ló nyihog és a szekér nyekereg,
Megcsörren a bús katonák nyila, ijja
És őket anyák, pirinyó gyerekek,
Sok-sok feleség szomorú szava híjja.
Az arcukat, ruhájukat kezük lágyan simítja végig,
A jajveszéklő asszonyok sírása felködlik az égig.*

*És kérdezik őket, ugyan hova mennek?
„A hadba” — felelnek a zord katonák
„Északra cepeltek el a fejedelmek
S most menni nyugatra. . . csak egyre tovább . . .
Akkor hajunk fekete volt, mint süni, drága gyapjúk,
Most meg ősz fejjel küldenek — és ezt jutalmul kapjuk.*

*Csak harci babért akar ő, liheg ő
A nép nagyon ismeri, érti a Császárt.
Hiába serénykedik otthon a nő.
Csak tüske van ott, hol a búzakalász állt.
A háború ég, mint a tűz. A vére minket elnyel.
Egy kóbor eb, vagy egy galamb sokkal több, mint az ember.*

*Nem tiszteli őseit a fiatal.
Érzed, mi e kor, ez a szörnyű, e vásott?
Még télen is áll a nehéz viadal.
S szülőnk keserüli a szörnyű harácsot. . .
Intsétek meg a nőitek, a férfitre-hiúkat,
Ha szülnek, csak lányt szüljenek és sohasem fiúkat.*

*A lányka szelíd feleség, ara lesz.
Nem több a fiú soha utcai pornál,*

*Belőle harctereink sara lesz.
Császár, tudod-e, mi rohad Ku-ku-noornál?
Nem láttad az ifjút, aggot, ki holtában sem alhat
És az esős, sötét éget, mely könnyet ont, siralmat?*

Thu-fu

A fiatal hadiasszony.

*A virág magába semmise,
Törzsre vágyik, védő lomblevélre,
S a nőnek, kinek a hadba férje,
Jobb lett volna nem születnie.*

*Illatozva fénylett a narancs . . .
Fel se melegedhet nászi ágyunk.
Alkonyatkor még egymásra vágyunk,
S pityermalatkor megjön a parancs.*

*Messze jársz már messze partokon,
Sárga seelymem, összegyűrve áll most
Látom a násznépet még, az álmost
És sötétben néz rám a rokon.*

*Hajdan, hogy szülőim oldalán,
Éltem egymagamban, szomorú szűz,
Szürke és arányló szomorúfűz,
Nem nézett így senki soha rám.*

*Mennék én utánad, hogy szeress!
Sírva sírnál, kedvesem, ha látnál —
Ott vagy a sötétbe, a halálnál:
Am halál ez is, ezerszeres.*

*Meg ne halj emlékeink között,
Bátran állj a véres, csúnya földön!
Én nem festem többet a szemöldöm,
S gyolcsruhám magányosan szövöm.*

*Várva-vágyva nézdelek feléd.
Sok madár száll, szárnyaait kitarja,
A madárnak is van édes párja
Csak nekem nincs. Jaj, látlak-e még ?*

Thu-fu.

Az átkozott háború.

*Tincsen haván egy gebe legelész,
Három sereg pusztait el, az egész.*

*A sárga pusztán a csont oly fehér,
Lovak hortyognak, s csüdjük csupa vér.*

*Mint a zsinórok fákön a belek,
Károgova száll sötét holló-sereg.*

*A kastély lépcsajén sok-sok halott,
Holt generális, őket hívhatod.*

*Ki bölcs, átkozza a fegyvert, a rút,
Vak rombolást. Átkozd a háborút!*

Li-tai-pe.

Újabb eredmények a nők választójoga terén.*

Legfontosabb események kétségtelenül: a nők választójogának győzelme Észak-Dakotában, Ohioban és Indiában, az Unió e fontos 3 államában és a választójogi törvényjavaslat elfogadása Ontarióban (Kanada). Airs Catt sürgőnye értelmében az előbbi 3 államban megkapták a nők az elnökválasztás jogát. A nők választójogának amerikai harcosai számos vonalon küzdenek egyidejűleg. Közben minden lehetővé megtesznek a szövetségi alkotmány oly módosításáért, amely külön népszavazások nélkül valamennyi államban megszerezné számukra a választójogot, küzdöttek egyúttal azért is, hogy kivívják az elnökválasztás jogát ugyanazon az alapon, mint Illinoisban. A Nők Amerikai Választójogi Szövetsége csak legutóbb hozta nyilvánosságra, hogy a tél folyamán minden államban, amelynek törvényhozása ülészik, törvényjavaslatot fognak benyújtani; e törvényjavaslatok mintájául Winoinak az a törvénye szolgál, amely elnökválasztási és községi választójogot biztosít a nők számára.

Általánosan elismerték, hogy a nőknek nagy részük volt abban a nagyjelentőségű választásban, amely Wilsont másodikban juttatta a Fehér Házba, és általánosan érzik, hogy az Egyesült Államok nem tűrhetik tovább azt a helyzetet, amely ugyanazon nemzet asszonyai között egészen mesterseges különbséget tesz: egy részüknek megadja a választójogot, a többitől pedig megtagadja.

Ohio győzelmével a nők választójoga nagyjelentőségű keleti államba vonul be, amelynek nagy városai Cincinnati és Toledo, híres tudományos intézete a Columbus-egyetem; ezenfelül Pennsylvániával határos és Mewyork államtól csupán egy keskeny esik választja el az Erie-tó mentén. Ohio republikánus pártja tavaly hivatalosan programjába vette a nők választójogát. Tavaly kapták meg a nők a községi választójogot Keleti Clevelandban (Ohio).

Észak-Dakota az északi határon fekszik, Manitoba szomszédságában, ahol éppen legutóbb adták meg a nőknek a politikai egyenjogúságot; ez kétségtelenül elősegítette a győzelmet. A nők választójogának egyik örvendetes tulajdonsága az, hogy ragadós; ha egy államban megadják, a legközelebb fekvők látják a kielégítő eredményeket és csakhamar követik. Nagy befolyású testület Észak-Dakotában a Gazdák Pártonkívüli Szövetsége; a tavalyi választásokon jelöltjeinek 80 százalékát választották meg azokban a kerületekben, ahol szervezetei vannak, továbbá a kormányzói, a felsőbbíróági és más tisztségekre állított jelöltjeit. A szövetség jelöltjei csaknem teljesen egységesen foglalnak állást a nők választójoga mellett. Ennek a szövetségnek nagy többsége volt a képviselőházban. A szenátusban több mint két év előtt is tárgyalták a nők választójogát, de a vezetők egész éjjelen át folytatott tanácskozás után azt az indítványt fogadták el, hogy újból fontolóra veszik a kérdést.

Indiana asszonyai elnökválasztó és községi választójogot kaptak; azonkívül — a világ történelmében először — önmaguk felszabadításának jogát, amennyiben küldötteket választanak az alkotmányrevideáló bizottságba, amely megállapítja a teljes választójogot.

* A fővárosi könyvtár szíveségéből közölhetjük a Nők Választójogi Világszövetsége hivatalos lapjának e közleményét; a cenzúra sajtóságos intézkedése folytán a Feministák Egyesülete nem kapja meg a nemzetközi választójogi nőmozgalom haladásáról tudósító folyóiratot sem.

Kanadából kitűnő hírek érkeznek. Ott is, mint az Egyesült Államokban, erősen terjed a választójog nyugatról kelet felé. A nők választójogára vonatkozó törvényjavaslatot második olvasásban egyhangúlag elfogadták s így győzelme biztosítva van. A miniszterelnök megígérte, hogy a kormány is támogatni fogja. A nagy tavaktól a Csendes-Óceánig folyik a küzdelem a választójogért.

Nagybritanniában a házelnök tanácskozott a képviselő egy bizottságával, hogy eleget tegyen a volt miniszterelnök felszólításának és javaslatot tegyen a választók jegyzékének összeállítására és a választójogi törvényre nézve. Az elnök (aki maga erősen ellenzi a nők választójogát) a bizottság tagjainak felét a választójog hívei közül, felét pedig ellenzői közül választotta, indítványát úgy formulázta, hogy olyan nők és olyan férfiak feleségei, akiknek van választójoguk a megyében vagy községben, kapják meg a politikai választójogot, de a korhatár legyen a férfiakénál magasabb: 30 vagy 35 év. Ez természetesen az ellen az aggodalom ellen irányul, hogy a nőválasztók túlságosan nagy többségben lesznek. Ez az indítvány nem állapítja meg a két nem teljes egyenjogúságát, amely a feministák változhatatlan célja és kell is, hogy az legyen. Mindamellert ledönti a nemi különbség korlátját és felszabadítván 6 millió asszonyt, hallhatóvá tenné a nők kívánságait a háború utáni újjáépítés munkájában.

H községi választójogért küzdő francia nők is sikert arattak. A francia kamara általános választójogi bizottsága azt javasolja jelentésében, hogy adják meg a nőknek a községi választójogot. Erős szószólókra talált a nők ügye a választójogi egyesületekben és képviselő-barátaiban; új világitásba helyezte az a körülmény, hogy szükség lesz a nőkre a megszállott területek lerombolt városainak és falvainak újjáépítésénél.

Nagybritanniában két fontos törvényjavaslatot terjesztettek be. Egyik lord Buckmasteré a főrendiházban, amely azt követeli, hogy a nők ügyészek lehessenek; egyhangúlag elfogadták és most a képviselőház elé kerül. Lord Loreburn kifejtette, hogy nem hallott egyetlen érvet sem, amely akadály lehetne a nők érvényesülésének ezen a pályán, amelyre ugyanolyan képességekkel rendelkeznek, mint a férfiak. Ebben a házban is hallott érvelni nőket, és soha bármely ügynek jobb védelmét nem hallotta. Ez hivatkozás volt arra az esetre, mikor Chrystal Macmillan és Frances Simson kérték a főrendiházban annak kijelentését, hogy a jelenlegi törvény alapján a nők szavazhatnak a skót egyetemek parlamenti képviselőire.

A másik törvényjavaslatot Sir George Cane belügyi államtitkár terjesztette be a képviselőházban — a szexuális bűntettek vonatkozó törvények módosításáról. Ezt a javaslatot a prostitúció káros következményei és a nemi bajok terjedésének veszedelmei hozták létre, amelyeket a háború és a hadsereg veszedelme tett szembeűnökké. A javaslat szerint a leányok védelmi kora 16 év és eltörli azt a régebben elfogadott védekezést, hogy a vádlott joggal tarthatta a leányt 16 évesnél idősebbnek. Nagy mértékben fokozza a nyilvános házak tulajdonosainak pénzbüntéseit.

Kérelem! A Feministák Egyesületének fennállása óta kiadott évi jelentéséből és egyéb kiadványaiból néhány teljes sorozatra volna szükség. Ezek szíves beküldésével t. olvasóink nagyon leköteleznék a kiadóhivatalt.

A Feministák politikai akciója.

Április folyamán is a legélénkebb munka folyt a nők választójoga érdekében. Egyesületünk sürgette az összes politikai pártoknál a nők választójogát. Ha a népek demokratizáló versenyében nem akarnak elmaradni, sőt büszkén beérkezni az elsők között, építsék fel az új Magyarország pilléreit a régi tradíciókon, becsüljék meg asszonyait ugtj, mint régen, és vívják ki nekik a teljes, modern elvek szerint is teljes értékű politikai felszabadulást: az általános választójogot. Küldöttségeink első látogatásra nem találták meg ugyan azt a lelkesedő lángolást, mit felbuzdulásuktól várni lehetett, az ideálokért való lelkesedés nem fűtötte a kívánt mértékben a lelkeket, de további munkánkra becses anyagot gyűjtöttünk e lépéssel.

Politikai bizottságunk az átiratokat megküldte a képviselőknek is és mellékelte egy kérdőívet, melyben érdeklődik a képviselők állásfoglalása iránt. Amikor e sorokat írjuk, még csak 15 válasz érkezett vissza, közülük csak egy ellenzi a nők választójogát; ha a többiek válasza is ily kedvező arányt mutat fel, meglenne az abszolút többségünk! igyekezzünk azon mindnyájan, hogy minden képviselő, kit ismerünk vagy akivel megismerkedni módunkban van, kedvező választ küldjön.

Ilyen felszólítást kaptak vidéki tagjaink, kiket egyzersmind arra is kértünk, hogy a helybeli politikai pártkörökben eszközöljék ki azt, hogy vita tárgyává tegyék a nők választójogát; biztosítsanak annak többséget a kör tagjai között és juttassák a kedvező eredményt a párt központjának tudomására.

A magyar nőegyesületeket, valamint a Magyarországi! Nőegyesületek Szövetségét felszólítottuk egységes eljárásra.

Megfelelő indítványokat tettünk a Nők Nemzetközi Választójogi Szövetségének, és a nők választójogát mini békeeszközt követelő, Hollandiában székelő Nők Nemzetközi Békebizottságának. A hágai nők nemzetközi békekongresszusa évfordulóján élénk sürgöny- és átiratváltás folgt ama emlékezetes békemunka résztvevői közt.

Mikor híre ment egy új választójogi blokk megalakulásának, egyesületünk kiküldöttei információt szereztek a tervbevett blokknak értelmi szerzőjénél, ki magára vállalta, hogy amennyiben ez a blokk megalakulna, tolmácsolni fogja a Feministák Egyesületének kívánságát a nők választójogának követelése tárgyában.

A hónap kimagasló eseménye volt április 21-iki gyűlésünk, amelyről lapunk jövő számában számolunk be bővebben.

Lapunk lezárta idején még nem tudtunk rendőri engedélyt kapni arra a tervezett politikai előadó ülésre, melyen hivatalos szónokunkon kívül hozzászólását ígérte Bródy Ernő, Giesswein Sándor, Holló Lajos, Lukács György, Szterényi József és más képviselők. Reméljük azonban, hogy ha el is kellett halasztanunk, mégis megtarthatjuk majd, ha a rendőrség mégugy iparkodik is gyülekezési jogunkat tökéletesen elfojtani.

Küldöttséget menesztettünk a polgári párt előkészítőihez, felkérve őket, hogy a városi polgári párt megalakulásánál programjába vegye fel a nők választójogát, melynek Budapest közgyűlése egyhangú határozattal amúgy is lekötötte már magát.

Hisszük és reméljük, hogy e sokoldalú munkásságunknak meglesz a kellő hatása és eredménye és hogy egyesületünk minden tagja szóval és írásban, az egyéni és ivyilvános propaganda minden módján, valamint a

sajtó útján is támogatni fog bennünket. Jelentkezéseket szívesen veszünk, útmutatást, tanácsot örömmel adunk. bár egyes lapok még mindig mellőzik a nők választójogának kérdését.

A Feministák Egyesülete a háború okozta fokozott kiadások súlya alatt több mint hatezer korona deficittel zárta be tavalyi mérlegét. E deficit fedezésére, valamint a nők választójogáért és egyéb propagandája fedezésére nagy Összegekre van szüksége. A magyar feminizmus eddig is híveinek áldozatkészségéből tudott a világ nőmozgalmának élén haladni. Hogy e helyről ne szoruljunk le, hogy hasznos munkásai maradhassunk, hogy táborunkba vonhassuk Magyarországi minden gondolkodó asszonyát és férfiát; lelkes közreműködésre, önfeláldozó munkára és pénzre, pénzre, pénzre van szükségünk. AZ elmúlt hónapban ezer korona alapítvánnyal lépett be ügyünknek egy mindenkor szeretetteljes és áldozatkész híve, kivüle 200 koronás tagdíj alapján is szereztünk új alapító tagot. Régi tagjaink közül a következők pótolták ki rendes tagdíjaikat, hogy egyesületünk propagandáját előmozdítsák:

Abayné Peklár Anette 3.—, Ábrahám Emil 8.—, Auer Róbertné 8.—, Beck Károlyné 3.—, Bedőné H. Ilona 8.—, Békássy Elemérné 2.—, Berkesné M. Melanie 12.—, Bér Oszkárné 4.—, gróf Bethlen Sándorné 18.—, Breitner Zsigmondné 18.—, Burger Kálmánná 6.—, Csengery Árpádné 12.—, Dienes Emma 6.—, Dióssy Imréné 18.—, Doktor Irén 12.—, dr. Doktor Sándor és neje 12.4.—, dr. Donát Gyula 4.—, Ehrenwald Lészlóné 12.—, Ehrenwald Vilmosné 8.—, Elek Henrikné 18.—, Elfer Kornélia 2.—, Enyedi Simonné 28.—, Fleischmann Jessie 8.—, dr. Földes Lajos 3.—, Faludiné A. Eugénia 8.—, dr. Fáti Sándorné 3.—, Fürth Irma 8.—, Fejérmé Reiff Mariska 12.—, dr. Glücklich Emil és neje 76.—, Guttmann Leonie 8.—, dr. Gold Simon 38.—, Gyárfás Gyuláné 3.—, Gerő Katalin 8.—, Geszty Rszsóné 78.—, Gál Hilbertné 8.—, Guttmann Adolftiá 12.—, Goldmann Hsnrikné 12.—, Gruber Clotild 13.—, Géza Gézáné 8.—, Galambos Miklósné 18.—, Gyárfás Julia 3.—, Gyémánt Hedvig 8.—, Geller Lipótné 8.—, Hacsak Géza 12.—, Hercz József né 8.—, Halász József és neje 18.—, dr. Hercz Rezsóné 12.—, dr. Hűvös Henrikné 25.—, Havas Miksáné 6.—, Halász Lilly 6.—, Hollander Béláné 1.—, Herczeg Edéné 8.—, báró Herzog Erzsébet 28.—, Irsay Arturné 8.—, dr. Jakab László és neje 26.—, Ivándi Gézáné 8.—, dr. Königsberger Lea 12.—, Koller Gizella 10.—, Kóródi Kilmánné 8.—, Korais Károly 8.—, Kellner Józsefné 3.—, Koopély Géza 12.—, báró Kohner Ida 38.—, báró Kohner Alfrédné 12.—, Kovács Ella 12.—, Kertész Gyuláné 3.—, Lőrinczi Mihályné 6.—, Littmann S. Sándor 8.—, Láng Samuné 12.—, Lendvainé Spitzer Stefi 2.—, Mandel Gyuláné 10.—, Melier Hrturné 123.—, Mandelló Hugóné 13.—, dr. Marberger Sándorné 10.—, Mátat Sándorné 8.—, Montag Akosné 12.—, Neményi Dezsóné 12.—, dr. Nagy Tivadarné 8.—, Nagy Jakabné 3.—, báró Ohrenstein Henrikné 12.—, Pick Miksáné 18.—, Pulitzer Gyuláné 12.—, Pesti Béláné 18.—, dr. Rác Miksa 13.—, Roth Józsefné 10.—, Rótt Jakabné 8.—, Reinitz szejsefné 8.—, dr. Reich Miklósné 8.—, Rechnitz Mária 15.—, Retskg Anna 5.—, Sebesta Kolosné 8.—, Spitzer Józsefné 8.—, Simon Ilona 5.—, Schey Ernőné 23.—, Schmidl Irén 12.—, Schrecker S. Lipótné 8.—, dr. Steinberger Sarolta 38.—, Stern Margit 12.—, dr. Szana Sándor 8.—, Popper Ernőné 5.63, Barcsay Ella 1.—, Juhász Ilona 6.—, Kóródi György 2.—, Greiner Terka 10.—, Istvánffy Gyuláné 10.—, Kolban Elemér 3.—, Somló Ede 13.—, Czuczor Sándorné 1.—, Gassner E.-né 1.—, Szilágyi Sándor 6.—, Szántó Berta 12.—, Szegvári Sándorné 20.—, Buchwaldné 6.—, Bortstieber Natália 6.—, Schwimmer Rózsa 10.—, Szirmai Oszkár 25.—, dr.

Szász Endre Hugó 8.—, Székács Lilly 8.—, Törökné Delli Emma 12.—, Teltsch Arminné 12.—, Ungar Dezsóné 38.—, Ürmösi Józsefné 12.—, Vermes Károlyné 3.—, Vida Jenőné 2.—, Végh Károlyné 12.—, Vida Samu 27.—, Vámbéry Melanie 28.—, Varjasné Kemény Irma 8.—, Wirkmann Józsefné 8.—, Weiszberger Miklósné 38.—, Wagner Marceiné 38.—, Wolfner Tivadarné 8.—, Weiszberger Antónia 13.—, Weidinger Dezsóné 12.—, Spády Adél 20.—, N. N. 31.—, Schlanger Melanie 12.—, Babare Adél 50.—, Molnár Viktorné 100.—, Kozmáné G. Klára 6.—, Seenger Ida 10.—, G. V. 20.—, Tomka K.-né 3.—, Vida Samu 15.—, Wohl Sándorné 10.—, N. F. 1.—, Glücklich Ignácné 10.—, Dirnfeld-Pogány 100.—, Herzka A. 8.90, Engel B. 20.—, Reinitz Ernő 20.—, Weiszberger Anikó 12.—, Weisz Ignácné 12.—, Zorkóczy Samuné 8.—, Zahlerné Máдай Margit 8.—.

(Folytatjuk.)

A Femmisiak Egyesületnek Anya és Gyermekvédelmi bizottsága

elnökének, Szirmai Oszkárénak vezetése mellett április 18-án értekezletet tartott. Bevezető szavában az elnök ismertette a most kialakuló nagy országos gyermekvédelmi intézményeiket. Vázolta a munkakört, mely jövőben ezekkel kapcsolatban és tőlük függetlenül is a bizottságra vár, melynek minden ténykedésénél szem előtt kell tartania, hogy csakis a nő, az anya gazdasági helyzetének javítása, egyéniségének megbecsülése, társadalmi és gazdasági önállósága hozhatja meg az igazi, a helyes gyermekvédelmet, mely egy erős, fejlődésképes nemzedék létrejöttének alapfeltétele. A bizottság a múltban is többnyire házaspótló munkát végzett; jövő teendőinek sorába most, mikor a csecsemők felügyeletét a Stefánia-Szövetség védőnői látják el, a nagyobb gyermek védelmét is felveszi a korai, a gyermeket kizsákmányoló gyári munkával szemben, mely egészségét alássa, fejlődését megakasztja; minden szükségesnek mutatók esetében és rendelkezésére álló módon védeni fogja a gyermeket saját környezete ellen is. A megkezdett munkákat pedig rendszeresen folytatni fogja.

Ezután a bizottság h. titkára, Stern Margit, bemutatta az első negyedévben végzett munkáról szóló jelentést.

A tagok rendszeresen látogatták a szülőintézeteket, ahol érdeklődtek az anyák sorsa iránt és megadták a kellő utasításokat, hogy anya és gyermek együtt maradhasson. 860 anyával tárgyaltak, akiről pontos feljegyzéseiket átadják a további felügyelet gyakorlása céljából a Stefánia-Szövetségnek.

Az állami Menhelyben a tartásdíjak befizetésénél és a felvételnél állandóan segédkeztek a bizottság tagjai. Havi 80.000 koronányi tartásdíj jut segítségünk által gyorsan és pontosan az anyák kezébe.

A 15-ik évüket betöltött menhely! gyermekek fölött jijkorolták az ellenőrzést.

A »Háborús anyavédelem« keretében a kereső munkában akadályozott terhes nőket és gyermekágyas asszonyoknak nyújtottak élelem-segélyt. Az év első 3 hónapjában 2100 anya részesült támogatásban.

Az Árvaszéktől átveszik az első életévüket betöltött gyermekek fölötti személyes felügyeletet, mikor a Stefánia Szövetség felügyelete megszűnik.

A munka valamennyi ágában a bizottság egyes tagjai a legnagyobb komolysággal és kitartással végeznek célirányos, rendszeres munkát.

A bizottság munkájában résztvenni kívánók szíveskedjenek telefonon jelentkezni az elnök lakásán (37-43).

Bemutatásra került a szegedi Feministák anya- és gyer-

mekvédelmi bizottságának érdekes és tartalmas beszámolója 1916. évről.

Az Árvaszék részéről dr. Engel Zsigmond hivatásos gyám, a Menhely részéről dr. Lévay Tibor főorvos, dr. Lengyel Piroska és Katona Ella úrnők voltak jelen az értekezleten és vettek részt az eszmecsereben.

Alapítvány.

A lapok jelentették: »Fisch Lajos és neje nyírcsászári lakosok elesett fiuk, Fisch Sándor zászlós emlékére 25.000 koronás alapítványt tettek. Az alapítvány kamataiból a nemzetek gazdasági és társadalmi együttműködésének előmozdítását célzó tudományos értékű, de propagandisztikus jellegű munkákat fognak díjazni és az alapítvány célját szolgáló nemzetközi kongresszusokra való kiküldés költségeit fedezni. Az alapítvány kezelésével a Társadalomtudományi Társaságot bízták meg.«

Ha minden elhalt katona emlékére béke célokra adományozták volna azt a rengeteg pénzt, amit világszerte az elavult, szemfényvesztő jótékonyág antiszociális céljaira adtak: külön munkát végezhettek volna a pacifizmus hívei. De az előrelátás és legmélyebb együttérzés ilyen civilizált fokára csak a kiváltságosán elmélyedt lelkek képesek. Fisch Sándor zászlós szülei e kiváltságos emberek közül valók.

Ankét

a nemi betegségek leküzdése tárgyában.

A dr. Lukács György elnöklete alatt alakult Nemzetvédő Szövetség a nemi bajok ellen ankétet rendez a belügyminiszter felszólítására, dr. Nékám Lajos kormánybiztos közreműködésével, hogy véleményeket gyűjtsön arra nézve: mely törvényalkotások, hatósági és társadalmi intézkedések segítségével lehetne gátat vetni a nemi betegségek mind fenyegetőbb terjedésének és fajrontó hatásának?

A 6 héten át tartó, hetenkint 2-4-szer 3 órán át folyó tanácskozás anyaga vastag kötetre fog menni és arról csupán rövid, összefoglaló jelentést és bírálatot közölhetünk az ankét befejezése után. Mivel azonban fontos, hogy lapunk minden olvasója ismerje a *feminista álláspontot* ebben az emberiség jövőjére és a nő sorsára egyaránt döntő fontosságú kérdésben: sorozatosan közöljük a Feministák Egyesülete részéről eddig elhangzott felszólalásokat és írásban beadott véleményt.

A napirendnek a magzatüzés profilaxisa c. pontjához Szirmai Oszkárén felszólalása:

Ez a kérdés tulajdonképp nem tartozik szorosan azon tárgykörhöz, melyet az ankét megbeszélés tárgyául kitűzött. Csak annyiban kapcsolatos vele, amennyiben a nemi morál eszmekörébe tartozik és amennyiben kimondhatjuk, hogy a tisztább és ideálisabb erkölcsi felfogás térhódítása, amely hivatva lesz arra, hogy a nemi bajok pusztításainak legbiztosabb profilaxisa legyen, azon szomorú jelenséget is el fogja tüntetni, amelynek profilaxisát kívánja keresni a mai értekezlet. A kérdést, mely belenyúl a női psyche mélységeibe, a nő, az anya szempontjából akarom megvilágítani.

Vajjon nem feltűnő, nem megdöbbentő jelenség-e, hogy van egy vétség, mely oly teljesen ellentmond a női lélek természetének, s midőn a társadalom ezen vétséggel talál-

kozott, egy paragrafust szegzett ellene, a büntető codexben kereste az orvoslást, ahelyett, hogy a feltűnő jelensége okait kutatva, azok orvoslását kereste volna.

A női léleknek legsajátosabb alkotó elemében, az anyai ösztönben, amely lényegében pontosan nem definiálható, csodásan egybeforrnak testi és lelki erői. S ha van valami, ami remélnünk engedi, hogy az emberiség kibontakozik azon vér- és sártengerből, melyben most szinte elmerülni látjuk, és hogy fejlődhetik egy szebb jövő felé, úgy azt csakis az anyai ösztön térhódításától remélhetjük.

Az anyai ösztönben mintegy átfinomulását, szublimálását látjuk a nemi ösztönnek. A nemi élet felé vonzza a nőt, de nem a pillanatnyi kedvtelés a célja, hanem az, hogy életet adjon, életet egy lénynek, melyet önmagánál jobban szeret, melyben testi éleiet folytatja, melyre lelke minden kincsei pazarolja, s melyért tudatosan s néha öntudatlanul mindent áldoz, hogy önmagánál jobb, boldogabb, tökéletesebb lényé nevelhesse. Az anyai ösztön erősíti meg a nő monogam hajlamait.

Nemcsak a védett körülmények közt, gondoktól mentesített, jómódban élő asszonyoknál nyilvánuló anyai ösztönre célok, azoknak könnyű, jó anyáknak lenni. De gondolok az anyai ösztön csodaszerű megnyilvánulásaira a nélkülözések közt, nyomorban élő anyáknál, a mátyr-anyákra, akiknél újabb és újabb gyermek születése a keserves gyöttrődések láncolatát jelenti, s kik azokat mégis kiapadhatatlan gyengédséggel ölelik keblükre; — és gondolok a leányanyákra, kik remegés és rettegés közt hordják gyermeküket, annak születése után gyakran a kétségbeesés szélén vannak, és mégis szeretik, szívéük minden erejével ragaszkodnak hozzá. Láttam az anyai ösztönnek ezen megható megnyilvánulásait, és láttam a néha még szunnyadó ösztön hatalmas ébredését, mikor megtalálva a lelkéhez vezető szót, anyai kötelességeinek és anyai jogainak tudatára ébresztettük. S akik évek óta azzal foglalkozunk, hogy anyai kötelességeire figyelmeztessük az újszülöttnek anyját s kik útját egyengetjük, hogy ezen kötelességeit teljesíthesse is, talán több gyermeknek életbenmaradásához járultunk hozzá, mint a szomorú 285. §.

De amikor némely esetben látjuk kétségbeesését, kínos vergődését, mikor nem lát más menekülést, mint öngyilkosságot vagy szabadulást az anyaságtól, melybe akarata ellenére jutott — nagyon-nagyon óvatos, körültekintő legyen a bíró, mielőtt ítéletet mond. Hallottuk jogász fejtegetésben, hogy tényleg enyhén alkalmazzák a bírák a büntető szankciót; a törvényalkotónak is éreznie kellett, hogy itt nem világos helyzetről, az általános jogi felfogásba illeszkedő jogviszonyok szabályozásáról van szó, mert törvénykönyvünkben a 285. §. mellett ott találjuk a 284. §.-t, mely a még sokkal szomorúbb ténnyel szemben, az életre jutott gyermek elpusztításával szemben is keresi a mentő körülményeét, s azt nem gyilkosságnak minősíti, hanem gyermekölésnek és enyhébb büntetést mér rá. Érezték, hogy nem a természetellenes bűn elkövetője itt a fő bűnös, hanem a társadalmi rendszer, mely őt bűnbe hajtotta. És midőn új törvények alkotása készül, a törvényhozás a maga egészében tekintse a társadalmi bajokat, mindig szembe előtt tartva, hogy a törvénynek nem a megtorlás a fő célja, hanem nevelő erejével kell hatni az erkölcsi élet javulására. S amikor ily fontos, a női lélek legmélyebb rejtekeit érintő törvények revíziója készül, kimondom határozottan és megfontoltan: nem szabad törvényt alkotni a nő legsajátosabb ügyeiről a nők megkérdezése nélkül. Nem úgy gondolom, hogy egy-egy ankéten megadjuk neki a felszólalás jogát, hanem ott, hol a törvényeket alkotják, és ne csupán férfi bírák ítélezéseiből alakuljanak ki a jogszabások. Jól tudom, hogy voltak s vannak mindezen kér-

désekbe elmélyedő, azokat átértő, igazságosan gondolkodó és helyesen vélekedő férfiak, tudjuk, mit alkotott e téren Márkus Dezső és Dirner Gusztáv, tudjuk, mily teljes megértés ragyog felénk Tauffer Vilmos szavaiból és tetteiből, hallottuk Vámbéry Rusztem és Angyal Pál mély igazságokat feltáró beszédeit, de azok egymagukban állnak és küzdelmük megtörök a többség meg nem értésén. S akármily bölcsen határozna a mostani ankét, indítványai felett férfi-referens előadása alapján férfitparlament fog dönteni, melyből ép úgy fog hiányozni a megértés, mint ahogy meg nem értette a magyar törvényhozás Tauffer Vilmos 30 év óta folytatott küzdelmét a bábaügyben. Férfiak és nők együttes parlamentje hozzon törvényeket férfiak és nők közös ügyeiben!

Ne higye senki, hogy a női törvényhozók felforgatnák, vagy akár csak megingatnák az erkölcsi xiágrendet; csak a megvalósuláshoz hoznák közelebb azt, amit ma erkölcsi ideálnak tekintünk. A nő erkölcsi felfogása monogam, s azt tüzi ki a fejlődés céljául, de ami ettől eltér, azt nem tekintheti lealázó bűnnek — az egyik félnél. Nem szabad elrémíteni, kétségbe ejteni a házasságon kívül anyává lett nőt, hanem lehetővé kell tenni számára, hogy anya lehessen a szó legnemesebb értelmében.

Egy német női jogász mondta egyszer, hogyha nők hoznák a törvényeket, nem büntetnék a magzat-elhajtást. Én tovább megyek, azt gondolnám, hogy majd ha nők is befolyanak a törvények alkotásába és azon törvények nevelő hatása alatt formálódik át az erkölcsi élet, megszűnnek a társadalom mindazon félszességel, képmutatása, fonáksága, mely ma a nőt kivetkőztetve legsajátosabb természetéből, a magzatüzés és gyermekölés természetellenes vétségébe hajtja. Helyesen hangzott el itten, hogy a gyermekekre joga van a társadalomnak, de vajjon joga van-e reá a mai társadalomnak, amely megbélyegzi az ártatlan újszülöttet, amely kimondja, hogy az nem rokona apjának, amely annyira megnehezíti, hogy anyja igazi anyja lehessen, amely tömegesen engedi pusztulni az újszülötteket, — tudjuk, mily szomorúan vezető szerepe van a csecsemőhalandóság terén éppen Magyarországnak, amely időelőtti munkában, a családfenntartás gondjai alatt engedi elcsenevészedni a serdülőket, és amelynek gyönyörűsége nemzetközi világrendje milliósámmra engedi letarolni a deli ifjúságot, a férfivilág színejavát?

Nagy társadalmi és közjogi átalakulások szükségesek ahhoz, hogy életre keltsenek és életben tartsanak egy erős, egészséges nemzedéket; a legszomorúbb §-ok szigorítása nem képes erre. Ha a nő anyai kötelességeit nemcsak a családban teljesítheti majd, hanem a családok összességében, az államban is, ha anyai ösztönének sugallata szerint védheti majd gyermekét születése előtt és születése után, nemcsak csecsemőkorában, de azon túl is, a felnőtt fiatal-ságot fenyegető veszedelmek ellen is, akkor pj.eqszüxmek azok a Dsuchikai okok« amelyek folgten az anya nem engedi világra jönni gyermekét, mert elviselhetetlennek érzi az életet mindkettőjükre nézve.

A napirendnek 15. pontjához (A prostitúció ügye) Glücklich Vilma felszólalása:

Nagyon szomorú jelenségnek tartja, hogy nőről, emberi lényről úgy beszélhetnek jóhiszemű, komoly emberek, mintha az lélektelen portéka, elfogyasztásra szánt élvezeti cikk volna, amelyet »a forgalomból kivonnak« stb.

Nem osztja azt a nézetet, hogy a prostitúció soha meg nem szüntethető; könnyen alkalmazható bizonyítékot ad kezébe egyik felszólalónak az az érvelése, hogy »olyan mint az árvíz: volt, van és lesz.« Ez éppen oly kevésbé áll az árvízre, mint a prostitúcióra és viszont: ha a

most folyó háború egyheti költségeit a Tisza és mellékfolyóinak szabályozására fordították volna, akkor nem látogatná meg hazánk sok termékeny vidékét évről-évre a pusztító ár; és ha ennek a pusztító háborúnak egyhavi költségeiből a világ minden nagyobb városában népszállók épülnének, amelyek befogadják és olcsó pénzért emberségesen ellátják a munkájukból hazatérő nőket és családjukat: menten bedugulna a főforrások egyike, amelyekből a prostitúció táplálkozik.

Idézték Blaschko professzor mondását: »a moral nem egyféle, hanem százféle«. Tudjuk mi is, hogy különböző korokban, különböző éghajlat alatt, a műveltség különböző fokán más-más a népek erkölcsi felfogása; ezt indokoltnak és természetesnek találjuk. De indokolatlan és természetellenes, ha ugyanabban az órában, ugyanezen helyen, közösen vizsgázzuk az ember egy cselekedetét s azért egyiküket földig sújtja a társadalom ítélete, míg a másik gavallér gyanánt kerül ki a kalandból.

A szervezett nőmozgalom az abolitio álláspontját telte magáévá és így nem helyezkedhetik sem a prostitúció büntetésének, sem a prostituáltak és nemi betegek letelepítésének álláspontjára. Az előbbi ellen tiltakoznia kell azért, mert pszichológiai képtelenségnek tartja, hogy külső tiltalmak irányítsák a nemi ösztön nyilvánulásait, holott azok finomlását, a belátás segítségével irányítását csupán a gazdasági helyzet javulása és a kultúra színvonalának emelkedése teszi lehetővé. A kitelepítés eszméjét pedig nem teheti magáévá a szervezett nőmozgalom azért, mert a társadalomtól elszigetelve ezek a szerencsétlen teremtések még jobban ki volnának szolgáltatva a hatósági önkénynek, a nemi betegeket pedig elvonná az elkülönítés olyan hasznos munkától, amelyet ambulatóriumban történő gyógykezelésük mellett akadálytalanul végezhetnek. A Feministák Egyesülete szigorúan ragaszkodik ehhez a szigorúan abolitionista állásponhoz, annyival inkább, mert a reglementációnak hygienikus szempontból sem látja hasznát.

Avval az állítással, hogy a rendőrorvosi vizsgálat abszolút biztos, pontos diagnózist szolgáltat, nagyon sok számottevő szaktekinetlynek az a véleménye áll szemben, hogy az abszolút biztos diagnosis csupán a betegségek bizonyos stádiumában lehetséges, de akkor sem nyújt semmiféle biztonságot az első nemi érintkezésen túl, ami pedig ezekenél a szerencsétlen nőknél ugyancsak rövid terminus.

Megdöbbenéssel látjuk a hatósági szabályzatoknak azt a pontját, amely szerint a rendőrség csupán »megbízható« nőknél ad engedélyt nyilvános ház tartására. Lehet-e bármely tekintetben megbízható az az ember, aki nyereszedni kíván a más testének áruba bocsátásából? Sokkal megfelelőbb az 1912. évi angol törvény magatartása a leánykereskedőkkel szemben, amikor testi büntetést is állapít meg. Ez talán az egyetlen büntetés, amelyért a testi büntetés is méltányos.

Éppenséggel nem korlátozza, sőt elősegíti a prostitúciót a nők éjjeli munkájának eltiltása; mert ürügyül szolgál a munkaadóknak arra, hogy a Hómunkásokat elbocsássák vagy még rosszabbul fizessék és evvel megfoszsják a prostitúció elleni legjobb védelmüktől: a megélhetési alaptól.

A dologház semmiesetre sem lehet a prostituáltaknak megfelelő büntető intézmény. Ha munkára kívánják szoktatni őket, olyan otthonokra van szükség, amelyek kifejlesztik bennük az emberi méltóság öntudatát. Ha pedig pathológiai alapon restek, akkor nem büntetésre, hanem idegorvosi kezelésre van szükségük.

A rendőri razziákról hallottuk, hogy néha ártatlan leányokat is kísérnek be és hogy ezekre nézve »megmentés«

számba megy a rendőrség közbelépése. Nem térek ki itt az ártatlanság fogalmának arra a szomorú formájára, amely ebben az állításban foglaltatik; de emlékeztetem a t. szakértekezlet tagjait arra a nemrégiben történt megrázó esetre, amelyben egy ártatlan leány a halálba menekült az ártatlanságát bizonyítani akaró vizsgálat elől.

Hálásak lehetünk ezért az indítványért, hogy a 17 éves aluli prostituáltak adassanak át a gyermekbírósnak. Kiterjesztendőnek vélném ezt a 18. életévig; így a bejegyzés korhatára is 18-ra emelkednék, ami természetesen fokozná az ellenállóképességet és evvel csökkentené a bejegyzések számát.

Nem osztom azt a véleményt, hogy a női becsület követeli a prostituáltak kivételes törvény alá helyezését. A szervezett nőmozgalom kiterjeszti a szolidaritás érzését azokra a testvéreinkre is, akik a legmélyebb lelki nyomorúságban, testi gyötrelemben élnek. Nem az ő bűnük, hanem a társadalomé, hogy helyzetük nem volt oly védett, egyensúlyuk ezért nem lehetett oly biztos, mint szerencsésebb helyzetben lévő testvéreiké. Nem egy közülük fiatalon esett áldozatul egy csábítónak, aki tapasztalatlanságával visszaélt; erre a társadalom kegyetlensége kitesztotta abból a környezetből, amely támasza lehetett volna és prédául dobta oda mindazoknak, akik felelősség nélkül kívánják érvényesíteni túltengő nemi ösztönüket.

Aggodalommal hallunk a prostituáltak külön kórházának tervéről; féltő, hogy minden olyan intézmény, amelyben a prostituáltakat néhány ember fennhatósága alatt elkülönítik, meghozza az emberi gyengeségek szomorú gyümölcseit: az elfásulást, a kegyetlenséget, a visszaéléseket. Fokozza ezt az aggodalmunkat az a felvetett eszme, hogy karhatalommal ruházzák fel a kórházi felügyeletet eszközöző közegeket.

Elméletben józan indítványnak látszik a külföldi prostituáltak kitiltása; de hazánk szomorú szerepe ezen a téren indokoltá teszi azt az aggodalmat, hogy ennek a szabálynak nemzetközi becikkelyezése esetén a tengerentúli hajók és az Oroszország felől érkező vonatok a szerencsétlen hungarok hatalmas tömegeit szállítják vissza hazánk. Erre a revanchiere meglehetősen biztossággal számíthatunk!

Hallottuk azt a vádat, hogy a nők kihívó magatartása és öltözködése ingerli a férfiakat. Ennek főforrása az a határozottan kitüntetett figyelem, amelyben a férfiak — még a legkomolyabbak is — éppen a kacérkodó és jól öltözött nőket részesítik. Nem csoda, ha a kevésbé önértékes és kevésbé önálló gondolkozású fiatal leány okát elkábítja ez az eljárás és a megszokás alapján később is ilyenformán viselkednek és öltözködnek.

Panaszt hallottunk arról, hogy a fiatal fiúkat csábítják a prostituáltak; a panasztevő elfeledte, hogy ezek az esetek ezidőszert a reglementatio kísérő jelenségei. Elfelelte azt is, hogy viszont a fiatal leányokat mennyivel súlyosabb veszedelmek fenyegetik, nem csupán alacsonyabb értelmi és erkölcsi színvonalúnak elismert egyének, de köztisztelőben álló férfiak részéről is. Különösen kirívó pl. az az eset, mikor egy vidékről a fővárosba költözött család 12 éves leányát küldi el egy hatósági személyhez, akitől egy okmány kiállítását kéri; s ez a hatósági személy követel mélyenyletet a gyermekleány ellen! Sajnos, az ilyen esetek nagy tömege titokban marad, mert a társadalom előítéletei még itt is a leány ellen fordulnának,

A prostitúciót igénybevevő férfiak vizsgálatára vonatkozó indítvány talán alkalmas lesz arra, hogy ad absurdum vigye azt a gondolatmenetet, amely az egészségügyi vizsgálatot összeköti a legintimebb emberi funkciókkal, holott

a kettő összekapcsolása úgyszólván lázárja a higienikus cél elérését.

Leghelyesebb nyomon jár alkalmasint a német munkásbiztosító pénztár, amely nagyszámú ambulatoriumot létesít és a betegetől még nevük megnevezését sem kívánja. Ilyen körülmények közt remélhető, hogy alig marad nemi beteg gyógykezelés nélkül. Ez a pillanatnyi hatóság segítség legbiztosabb módja.

A nők gazdasági és társadalmi helyzetének javítása, a korai házasságkötés meghonosítása mindkét házaspár kereső munkája segítségével, a később tárgyalandó nevelésügyi reformok következetes végrehajtása: ezek az eszközök, ha nem is máról-holnapra, de komoly akarattal néhány év leforgása alatt mélyreható javulást biztosítanak a társadalom testi egészsége, etikai színvonala, eugenikai érdekeinek kielégítése terén.

A napirend 13. pontjához (A prostitúció ügye) Szegvári Sándorné a következő előadást tartotta:

Az itt folyó tanácskozások célja oly törvénykezés előkészítése, mely alkalmas alapot nyújthat a nemi élet szánálására.

Nagy cél, nagy feladat és ha a Nemzetvédő Szövetség meg fogja találni az utakat a faj e létkérdésének megoldásához, akkor nemcsak hazánk népe, hanem az egész emberiség körül szerez hervadhatatlan érdemeket.

Az emberi faj legveszedelmesebb nemi betegsége, az eredendő baj maga a prostitúció. Az ókor kultúrái fertőző nemi betegségek nélkül is belepusztultak, belefutottak kiscsapongásaikba, pedig ez a kor még nem ismerte a fertőző nemi bajokat. De ismerte már a kettős nemi morált és a nő rabszolgasága alapján állott.

Ez az eredendő baj lett azután oka és terjesztője egy újabb félelmetes veszedelemnek: a fertőző nemi betegségeknek. Aki a fertőző nemi bajok ellen eredményesen akar küzdeni, annak fel kell vennie a harcot a prostitúció ellen is.

A Blaschko-klinikán történt statisztikai felvétel szerint 487 szifilitikus férfi között

81.1% bejegyzett és titkos prostituáltknál,

4.7% pincémőknél,

4.9% viszonyuknál,

9.2% futólagos ismeretségek alkalmával szerezte baját.

Ha ezzel a konok, visszatartó, az élet forrásait beszenyvező jelenséggel öszirtén és radikálisan szembe akarunk szállni, akkor a jelenség végső okait kell kikutatnunk, azokat kell megszüntetnünk.

Mindenféle statisztika nélkül a priori is világos, hogy a nemi vonatkozások sűrű változtatása okozza a nemi betegségek elterjedését és a bajok száma a vonatkozások változtatásának számarányában nő.

Mi okozza első sorban a nemi vonatkozásoknak a

prostitúció abnormális jelenségében oly veszedelmesen nyilvánuló sűrű változásait? Minden bizonnyal a kereslet: a férfi kereslete és nem a nő kínálata, mert kereslet nélkül el-sorvad a kínálat. Próbáljon valaki az equator környékén téli bundákat elárusítani! A gazdaságilag erősebb férfi promiskuitása a nők egy részével, ez az oka a nemi beteg-ségek ijesztő elterjedésének és igazságosan ítéli meg a doigot dr. Finger tanár, osztrák venereologus, aki a férfi promiskuitását és nem a nő kínálatait; nevezi a betegségek társadalmi okának.

Mi tehát az egyetlen természetes védőeszköz, — az egyetlen célhoz vezető profilaxis?

A nemi vonatkozások változtatásainak redukálása, lehetőleg teljes megsemmisítése, — a monogámia. Természetesen nem a mai monogámiának nevezett hazugságot értem ez alatt, mely azt eredményezi, hogy éppen a monogamikus fél kapja meg — jó magaviselete jutalmául, a házasságon, belül a nemi bajokat, hanem az igazi monogámiát, mely mindkét fél részéről egyenlő hűséget, egyenlő megbízhatóságot, egyenlő tisztaságot követel,

A nőmozgalom ideálja a nemi élet lényegére nézve a következő:

tartózkodás a serdülő, esetleg fiatal korban, kellő testi és szellemi edzés mellett, noha az ösztönök az emberi fantázia fejlettsége folytán mindkét nemnél igen korán jelentkeznek. Lehetőleg az egész életre kiterjedő monogamikus frigy az érett korban, mindkét fél gazdasági önállósága mellett, az egyéni vonzalom alapján.

Erre sokan azt fogják felelni: »Hisz ez régi recept. Körülbelül ugyanezt mondja, legalább a morálra nézve, már régen a vallás parancsa. De, sajnos, az életben ez az ideál, mint a normális nemi élet típusa, meg nem valósítható.« A már eddig felmerült eszmecserék oda konkludáltak, hogy azért nem valósítható meg, mert társadalmunk keretében lehetetlenek a korai házasságok. A probléma e szerint nem fiziológiai, hanem társadalmi.

Miért nem valósult meg az életben az egységes morál a vallás parancsa ellenére sem? E kérdésre a választ a társadalomtudomány adja meg. Anton Menger új erkölcs-tan c. munkájában kifejti és bizonyítja, hogy ott, ahol uralkodó és leigázott embercsoportok élnek együtt, kétféle morál fejlődik ki. A szóval hirdetett szigorú morál a függő embercsoport, mellette pedig kiváltságos, kényelmes felfogás és megítélés az uralkodó csoportok számára. A rendszer vég-eredményben mindig megbosszulja magát az elnyomó csoporton is. E tétel bebizonyítására iskolapéldát szolgáltat a kettős nemi morál tragikus következményeivel, nagy szociális veszedelmével. Olyan éles itt a határvonal az uralkodó és függő csoport között, hogy a kifejlődött felfogások számos vonatkozásban diametrálisan ellenkeznek egymással.

(Folytatjuk.)

A Feministák Egyesületének és az Állandó Béke Magyar Feminista Bizottságának tagjaihoz!

Pénteken, május 18-án d. u. 6 órakor a régi képviselőház termében a Békeegyesület közgyűlésével kapcsolatosan nyilvános gyűlés lesz, melynek tárgya: *A békemozgalom a múltban és a jövőben*. Előadó: dr. Giesswein Sándor, felszólalók: gróf Batthyány Tivadar, Glücklich Vilma, Maller József, Jászi Oszkár, Vázsonyi Vilmos.

A magyar városok országos kongresszusa egy „Pölgártiga” megalakítását tervezi, mely a városok polgárságát tudatos és akcióra vezető munkára fogná össze. Az alakuló ülés május hó 19-én, szombaton délelőtt 10 órakor lesz a Vigadó nagytermében, örvendetes, hogy erre az alakuló ülésre nemcsak egyesületünket szólították fel csatlakozásra, hanem a rendezőség kifejezett kívánságára egyesületünk szónoka, agyvezetőnk, Glücklich Vilma ki is fogja fejteni álláspontunkat.

Tartalom:

Szólt a király.....	65
Miért kívánatos különösen most a nők választójoga? (dr. Giesswein Sándor és dr. Lukács György nyilatkozatai).....	66
A Feministák Egyesületének üdvözlete a finn nemzethez Stockholm.....	67
Május 18-ika.....	67
„Ezeregy éjszaka”.....	68
<i>Dr. Wlassics Tibor báró</i> : A nők térfoglalása és a választói jog.....	69
Tisza István és a Nőmunkás.....	70
Kell-e a tisztviselőnőnek a választójog?.....	70
Szemle.....	71
A Zrínyi halottainak értéke.....	71
Régi kínai költők a háborúról.....	72
Újabb eredmények a nők választójoga terén.....	73
A feministák politikai akciója.....	74
A Feministák Egyesületének Anya- és Gyermekevédelmi Bizottsága.....	75
Ankét a nemi betegségek leküzdése, tárgyában.....	76
A Feministák Egyesületének és az Állandó Béke Magyar Feminista Bizottságának tagjaihoz!.....	78

A szerkesztőség tagjai:	Laptulajdonos:
Bédy-Schwimmer Rózsa felelős szerkesztő	Feministák Egyesülete
Szikra (gr. Teleki Sándorné)	Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Pogány Paula	VI., Herodes Sándor utca 13. szám. Telefon: 142-40.
„A Nő” a Feministák Egyesületének, annak felvidéki, nagybecskereki nagyváradai, nyíregyházi, szegedi és temesvári fiókjának, és a „Férfi liga a nők választójoga érdekében” hivatalos közlönye.	
Lapunk tartalma csak a forrás megnevezésével vehető át.	

TATRA-LOMNICE

Nyári és téli magasiati gyógyfürdő- és nyaraló-telep 848—1030 méter tengerszín feletti magasságban, a Magas Tatra déli lejtőjén, hatalmas fenyvesek által övezve. A poprádfelka-tátralomnici vasut és a csorbató-tátralomnici villamos vasut végállomása. Havasi levegője élénkítő és edző. Modern vizgyógyintézet, gyógytornaterem. Uszoda. Szállodák. Lift, nagyszerű csarnok és étterem, olvasó. Teljes ellátás a »Palota«-szállóban szoba nélkül napi 14 korona, a »Lomnici«- és »Bethlen«-szállókban szobával együtt napi 18 korona. — Remek kilátás a poprádi völgyre és a havasokra. Kitűnő ivóvíz, vízvezeték, csatornázás. Villanyvilágítás. Tézene, hangversenyek, alkalmi előadások, táncmulatságok, hegyi kirándulások, vadászat, halászat, galamblövészet, tennis, golf, téli sportok, 3400 m. hosszú bobsleigh és külön ródli-pálya. 14 forduló és állandó 9% esés. A pályák villamos erőre berendezett nyilegyenes sodronykötél-felvonó pályával (2460) és vízvezetékkel vannak ellátva. — Különösen javulva üdülőknek, vérszegénységnek, sápkórnak, Basedowkórnak, légzőszervi hurutos bántalmaknak, ideges tulizgatottságnak, kimerültségnek. Tuberkulózisban szenvedők nem vétetnek fel. Nyári idény május hó 15-től szept. végéig. Téli idény december hó 15-től február végéig. Ismertető és mindenemű felvilágosítással szolgál a fürdőigazgatóság.